

Független vizsgaközpontok bemutatása Finnországban

Molnár Géza
2005. március

1. Bevezetés – összegzés
2. A finn oktatási rendszer felépítése
3. Szakképzési rendszer bemutatása – a szakképzés megoldásai
4. Vizsgáztatás – szakképzettség bizonyítása
5. A vizsgaközpontok létrehozása és működési tapasztalatai
6. Fejlesztési elképzelések
7. Források

1. Bevezetés – összegzés

A finn oktatási rendszer hagyományai, korszerű sődési folyamata, a meger sőd szakképzési rendszer bemutatásával kezd dik a tanulmány. Harmincöt éve még a hatosztályos elemi iskola elvégzésével a tankötelezettség teljesíthet volt Finnországban – ma a kilencosztályos komprehenzív iskola elvégzése a minimum; de gyakorlatilag mindenki folytatja tanulmányait a három évfolyamos, már osztályszervezési kötöttségek nélküli középiskola fels tagozatú iskolák valamelyikében; vagy a gimnáziumi, vagy a szakközépiskolainak nevezhet ágon.

Szakképzettséget vagy iskolarendszer azaz mindennapos iskolába járással teljesíthet – vagy ipari tanuló rendszer , lényegében munkahelyi tanulással és képzéssel folyó módon lehet szerezni. Ez utóbbi megoldás inkább a feln ttoktatás körében használatos. A képesítést vagy a képesítési követelmények teljesítésének bizonyításával – azaz kompetencia-alapú tesztekkel – vagy a tanulási modulok, kurzusok sikeres teljesítésével lehet megszerezni.

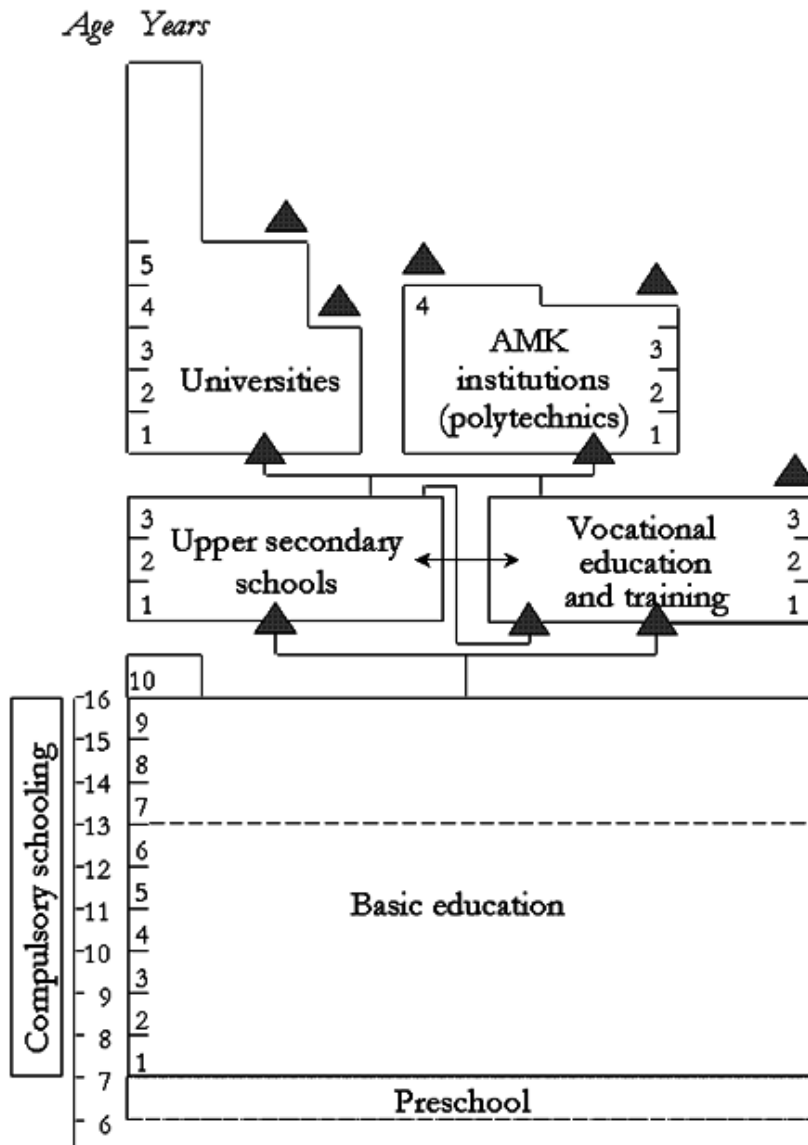
Ma a munkavállaló korú feln tt lakosság jelent s része – mintegy félmillió feln tt – csak a tankötelezettségét teljesítette, tehát nincs szakképesítése. Komoly er feszítések történnek azért, hogy az iskolapadtól régen elszokott, de munkahelyén jól teljesít emberek minél egyszer bben és természetesebben szakképzettséghez jussanak. Ezért a múlt század utolsó évtizedében bevezették a kompetencia-alapú képesít vizsgákat. A feln ttek jól teljesítenek a munkakörükben, rendelkeznek tehát a foglalkozás zéséhez szükséges begyakorlottsággal – miért ne kaphatnának err l elismervényt; bizonyítványt? A képesítési vizsgakövetelmények részletesen felsorolják azokat az ismereteket, fogásokat, tipikus/mindennapi munkafeladatokat, megkövetelt gyakorlottságot, amelyek a foglalkozás, az adott munkakör betöltéséhez korszerűen szükségesek. Itt egyénre szabott felkészít terv alapján lehet az esetleges hiányosságokat pótolni (pl. számítógép-kezelési ismeretek vagy rutin; vagy pl. modern üzletszervezési megoldások; forgácsolásméleti ismeretek; hálózatméretezés, stb.); állattenyésztésnél gyógyszerismereti kémiai-biológiai alapok; stb.), és csak a szükséges és elégséges ráfordítással képesít zni. Ezzel viszont kis ráfordítással sikerül a felkészültséget megalapozottan naprakésszé tenni – végeredményben mégiscsak továbbképzést biztosítani, és következésképpen várhatóan magasabb szintre emelni a gazdasági eredményeket, növelni a versenyképességet.

A vizsgákat külön erre megszerzett engedéllyel és jogosítvánnyal rendelkező szakképz intézményekben lehet letenni. A folyamatban részt vevő testületek – Szakképzési Bizottság, Képesít Bizottság, Értékel Testület mind háromoldalú szakértői felkért csoportok, a demokratikus társadalmi konszenzus érdekében.

Bemutattam néhány vidéki szakképz iskolát, központot, melyek példaként szolgálhatnak önkormányzatok szövetségére, a sokoldalú képzésre, az összevonással el álló költségtakarékos képzés és képesítés megvalósítására.

A forrásjegyzék számos tanulmányt és honlapcímet sorol fel, melyek tanulmányozása jelentősen bővíti a téma alaposabb megismerését.

A finn oktatási rendszer felépítése

Ahol: Compulsory schooling = iskolakötelezettség (7-16 éves kor)

Age, Years = életkor; évek

Preschool = iskoláskort megelőző (óvoda)

Basic education = alapkörű oktatás (komprehenzív iskola; elemi oktatás: 7-13 éves kor; alsó középiskola: 13-16 éves kor)

Upper secondary schools = középiskola felső tagozat (16-19 éves kor)

Vocational education = szakképzés (legkorábban 16 éves korban lehetséges elkezdni; 2001 óta legalább 3 éven át tart – korábban 2 ill. 2½ éves is lehetett)

Universities = egyetemek azaz felső oktatás; 19 éves kortól

AMK/YH institutions – Polytechnics = felső fokú szakképzési intézmények – politechnikumok

2001-ben 596.000 fiatal vett részt a kötelező oktatásban és a 17 évesek 93%-a is iskolába járt. (A demográfiai jelzések szerint évente mintegy 65.000 f-vel csökken az iskolarendszer oktatásban részt vevő tömeg – ezt az oktatási és szakképzési rendszer az egész életen át tartó tanulás népszerűsítésével próbálja kompenzálni.)

2000-ben a tanulók 92%-a járt közpénzekkel fenntartott iskolákba; közel 8% látogatta a magán pénzekkel működtetett intézményeket. A magán intézményeket nem kormányzati szervek felügyelik, de a közpénzekből éppúgy részesülnek, mint az önkormányzati iskolák. Az iskolák fenntartási költségeit 57%-ban a központi állami, 43%-ban az önkormányzati források fedezik.

Nincs külön iskolai inspektorátus azaz szakfelügyeleti rendszer. Állami hivatalok felügyeleti ellenőrző látogatásai sem léteznek ma már. A rendszer a tanárok szakértelmén nyugszik; lelkiismeretes igyekezetükön, hogy végrehajtsák a tantervekben elírottakat, elérjék az ott lefektetett célokat. Az elvárt minőség biztosítása érdekében az iskolák mind az önértékelést, mind a felkért külső értékelő megoldásokat használják, ezek eredményeit nagyon komolyan figyelembe veszik.

Sajátos nevelést vagy oktatást igénylő (SNI) tanulók esetében a finn oktatás elsősorban az integrált oktatást szorgalmazza – azaz beillesztésüket a „normális” gyerekek osztályaiba, tanulóközösségeibe. Azonban ahelyett, hogy ez abszolút kötelező lenne – vagy ahelyett, hogy teljesen külön zárnák ezeket a különböző szinten SNI gyerekeket – a tanuló részére mindig biztosítják a pillanatnyilag szükséges segítséget. Következésképpen, néhány órát egy héten valóban speciális, külön segítő órákon tölt az SNI tanuló – egyébként pedig, segítő kísérettel esetleg együtt, bent van a többiek óráin. 2001-ben a kötelező oktatás korosztályának 16%-a volt ilyen részidős SNI tanuló – csak 5,2% kényszerült ténylegesen teljes időben speciális oktatásra.

Finnországban 1640. óta van egyetem, 1863. óta tanító- illetve tanárképzés az általános iskolai oktatáshoz, 1950. óta működik a szakképző tanárok képzése. Az 1920-as évek elején lezajlott jelentős oktatási reform minden hetéves gyermeket önkormányzati „népiskolába” terelt. A következő nagy elmozdulás az 1950-es években történt; a háború utáni társadalom mezőgazdaságról iparra változott és a szükséges felkészültség biztosítása céljából állami szakképző intézményeket hoztak létre. (1970-ben még a tankötelezettség a hatéves elemi iskola kijárásával teljesíthető volt.) Eleinte ezeket a különböző szektorális, ágazati minisztériumok működtették, de később mind a Nemzeti Szakképzési Testület¹ alá került – végül ügyeiket a közoktatással együtt intézte a Nemzeti Képzési Intézet (Opetushallitus; OPH) vette át. A felső oktatásért az Oktatási Minisztérium Felső oktatási Osztálya felel.

Az iskolakötelezettség abban az évben kezdődik (kezdetével), amelyikben a gyermek betölti a hetedik életévét. Egy évvel eltelte már járhat a hatévesekre tervezett tanításra (a 6 évesek 90%-a jár is), melyet többnyire a gyermek-felügyeleti rendszer (azaz óvoda) részeként szerveznek meg – de az alapfokú oktatást

¹ Ammattikasvatushallitus (AKH) – National Board for Vocational Education

biztosító komprehenzív iskola² is kínálhat ilyen évfolyamot. Az elbbiek 80%-ban, az utóbbiak 20%-ban veszik ki a részüket ebben a munkában, a 6 éves korosztály létszámát véve alapul. A hatévesek évfolyamán való részvétel mindkét változatában önkéntes, ingyenes és általában félnapos elfoglaltságot jelent – egy évig vehet igénybe.

Az általános oktatás, vagyis a tankötelezettség tantervei kilenc évfolyamot ölelnek át. Ezt a (jellemzően 16 éves korig tartó) tanköteles korszakot csaknem minden gyermek a komprehenzív oktatásban való részvételével teljesíti. Ez minden Finnországban élő, lakó gyermekre nézve kötelező, akkor is, ha külföldi állampolgárságú. Rendesen kilenc év alatt ki is járja az alapfokú iskoláját – esetleg még egy évet tölthet ott. Ennek az általános oktatásnak az a célja, hogy a tanulókat a humanizmus jegyében, a társadalom erkölcsileg felelős tagjává nevelje; elsajátíttatva az életben szükséges elméleti ismereteket és gyakorlati fogásokat; alapvető ügyességeket. A komprehenzív oktatás ingyenes, beleértve az iskolai étkeztetést, a tanítási anyagokat, a tanulói tanfelszerelést, a tömegközlekedést az iskolába és haza, a diákjóléti szolgáltatásokat.

A tanév 190 nap; augusztus közepétől június elejéig tart. Hetente öt nap folyik a tanítás. Az osztály létszámát tekintve nincs elírás.

Az alsó hat évfolyamon általában egy tanító neveli, oktatja a gyerekeket (bár pl. vizuális művészetekre, zenére és testnevelésre itt is tantárgyi tanárokat alkalmaznak) – míg a felsőbb három évfolyamon tantárgyi tanárok tartják az órákat. Az órák 60 percesek, de ebben értendő a 10-15 perces szünet is. A hét éveseknek heti legalább 19, a tíz éveseknek 23 és a felsőbb három évfolyamon heti 30 órája lehet. Egy napon a kicsiknek legfeljebb 5, a felsőbbeknek legfeljebb 7 órája lehet. Vizsga nélkül, általános iskolai bizonyítvánnyal zárul³. A korosztály 65.000 fere tehet – ebből évente 200 gyerek lemorzsolódását mutatja a statisztika; kevesebb, mint 1%.

A kilencosztályosnak is nevezhető, ingyenes alapfokú oktatás teljesítése után a fiatal választhat egyrészt a különféle – egyaránt még mindig ingyenes – **középszintű felső tagozatok** között, vagyis folytathatja túlnyomórészt elméleti ismeretek megszerzését célzó, lényegében gimnáziumi jellegű⁴ illetve szakközépszintű⁵ évfolyamokon, vagy – másrészt – beléphet a munka világába, azaz tanulhat valamilyen szakmát. A középszintű felső tagozatainak illetve a szakképzésben az iskolai étkeztetés már költségtérítéses lehet, és a tanulóknak kell megvenniük a tanfelszereléseiket; tankönyveiket, füzeteket, stb.

A felső tagozatú középszintű iskolák önállóan döntenek tanulóik kiválasztásáról, az Oktatási Minisztérium által meghatározott szelekciós kritériumok alapján.

A középszintű felső tagozatok tantervei három év alatt teljesíthetők⁶; az itt folyó oktatás célja az, hogy a fiatal jó, kiegyensúlyozott és civilizált emberré váljon, a társadalom tagjává; megszerezve azt a tudást és gyakorlatosságot, mely továbbtanulásához, dolgozó éveikhez illetve személyes érdekük érdekében

² Peruskoulu; comprehensive school

³ Peruskoulun päästötodistus / Avgångsbetyg från grundskola (School Leaving Certificate)

⁴ Lukio / gymnasiet (General Secondary) – 1997-ben 7%-uk volt magániskola

⁵ Ammatillinen oppilaitos / yrkesläroanstalt; felnőttképzéshez: ammatillinen aikuiskoulutuskeskus / vuxenutbildningscenter; oppisopimuskoulutus / läroavtalsutbildning

⁶ Tehetséges diák azonban 2 év alatt is teljesítheti! – a lassan haladóknak azonban 4 éves teljesítés is megengedett.

kielégítéséhez, személyiségének kiteljesedéséhez szükséges. Ezek a felső tagozatok azonban már nem feltétlenül osztály-szervezésben folynak, hanem a tanuló igényei szerint szabadon teljesíthetők; általában azonban legfeljebb négy év alatt, hacsak valami alapos indok alapján nem kap a fiatal hosszabbítást. Tehát a célfüggvény – érettségire való felkészülés a választott tantárgyakból, négy éves maximális átfutási idő, egyéb érdeklődési területek, az egyes kurzus⁷-ajánlatok és elérhető ségek – szem előtt tartásával a diák maga állítja össze az órarendjét. Olyan kurzus vagy tantárgy is választható, amelynek látogatása csak egy másik iskolában lehetséges – tehát átjár oda a diák. Minden kurzus teljesítése a végén értékelésre kerül; és ha a tanuló teljesítette valamennyi előírt kurzusát, egy végbizonyítványt kap. Ezen a szinten évi 2-4% lemorzsolódást tartanak nyilván.

A középiskola felső tagozati tanulmányok végén országos érvényű középiskolai záróvizsga⁸ tehető, amely a felső oktatásba való belépésre szóló általános jogosítványt jelenti. A záróvizsgán négy kötelező tárgy van: mindkét hivatalos nyelv, egy idegen nyelv, matematika vagy természettudomány vagy valamely humán tantárgy. A tanuló ezeken kívül még további tárgyat is választhat vizsgára; ötödik, stb. tárgyként. A záróvizsgáról külön bizonyítványt kap a végzős.

A 2001/02 oktatási évben a korábban két éves „szakközépiskolai” tanterveket is három évfolyamosra módosították; a 2-3 éves középfokú szakképzés 80-120 kredit⁹ elérését irányozta elő, a szakterülettel függően. Az első szakképzettség megszerzésére irányuló oktatás célja az elméleti és gyakorlati szakismeret megszerzése mellett a vállalkozói felkészültség biztosítása. A képzés egy részében a tényleges munkahelyen való oktatás, felügyelt hat hónapos gyakorlás folyik. Ilyen középfokú szakképzésre a gimnáziumi évek záróvizsgálja után is lehet jelentkezni. Szerezhető első középfokú szakképzettség¹⁰, továbbképzési bizonyítvány¹¹ illetve valamely speciális szakképzettségi szintet igazoló bizonyítvány¹². Az iskolarendszer első szakképzés lemorzsolódóinak aránya erősen függ a szakterülettől; 1995-ben 5-15% volt.

Szaktanulmányok is választható, tanoncévek teljesítésével¹³ – szervezését tekintve ez nagyrészt valamely munkahelyen zajló oktatást, gyakorlást jelent, tényleges munkafeladatok végzését. Hasonlítható a nálunk ipari tanuló képzésnek nevezett megoldáshoz. 1997-ben 6.100 ipari tanuló kezdte meg ilyen tanulmányait

⁷ 1982 óta a középiskola felső tagozat oktatása kurzusokra tagolódik; egy kurzus általában 38-40 óra, vagyis lényegében egy heti tanulást jelent. A tanév öt-hat periódusra oszlik; mindegyik más-más tantárgycsoportra koncentrál – mindegyikre külön órarend készül természetesen.

⁸ Ylioppilastutkinto / studentexamen (Matriculation Examination) (középiskolai záróvizsga / érettségi)

⁹ Opintoviikko – egy **kredit** rendszeren (úgy a közép-, mint a felső fokú tanulmányok esetében) 40 óra tanuló munkával érhető el (vagy önálló munka, vagy oktatói illetve tanári irányítással végzett munka; előadás hallgatása vagy gyakorlati oktatáson való részvétel); fogalmazható egy komplett tanulmányi hétnél is. 40 kredit tesz ki egy tanévet.

¹⁰ Ammatillinen perustutkinto / yrkesinriktad grundexamen (Initial Vocational Qualification) – ennek birtokában bármely felső oktatási intézménybe be lehet iratkozni

¹¹ Ammattitutkinto / yrkesexamen (Further Vocational Qualification)

¹² Erikoisammattitutkinto / specialyrkesexamen (Specialist Vocational Qualification) – ez csak kompetencia-alapú vizsgán szerezhető; főleg foglalkoztatott felnőttek esetében fordul elő

¹³ Oppisopimuskoulutus – ez Finnországban hagyományosan a felnőtt oktatásban alkalmazott forma, de utóbb teret nyert a fiatalok szakképzésében is. Ennek révén egyrészt elérhetőek ugyanazok a középfokú szakképzettségek, amelyek a „szakközépiskolai” képzéssel megszerezhetőek, másrészt – főleg felnőtteket érintően – továbbképzések, átképzések illetve speciális szakképzettségi szintek érhetőek el

(az összes els szakképzés megszerzését célzó tanuló csak mintegy 10%-a); közülük 10% volt fiatal és 90% feln tt. 1998-ra az Oktatási Minisztérium összesen 21.000 ipari tanulói munkahelyet tervezett a költségvetésében – ebben mind a fiatal és a feln tt tanulók egyaránt benne voltak. A tervek szerint az ipari tanulói képzés b vülésével számolnak.

Ha a tanuló olyan középfokú, iskolarendszer (szak)képzésre jár, amely intézménynek bentlakási kínálata is van, akkor az ingyenesen vehet a tanuló által igénybe. Bizonyos jövedelmi küszöb alatt az iskolarendszer oktatásban részt vev gyermek segély folyósítását is kérelmezheti.

1997-ben a szakképz intézmények 17%-a volt magántulajdonban.

A középiskola fels tagozat oktatási reformjai:

1995/96-ban a finn kormányzat öt jelent s oktatáspolitikai intézkedést t zött napirendre, hogy átalakítsa a finn oktatási rendszert és felkészüljön a szakképzés és szakképesítési min sítések (szakképzettségek) változásaira.

- i) ***Intézmények összevonása.*** Az els reform a középiskola fels tagozatok mindegyikének az önkormányzatok alá rendelése volt. Néhány szakképz intézmény – Ammattioppilaitos, AOL – korábban közvetlen állami fenntartású volt. Csak a speciális szakoktató intézmények maradtak állami gondozásban. Ezt megelőzően a centralizáció csökkent, az egyes iskolák, intézmények és (önkormányzati vagy más testületi) fenntartóik felelőssége megnőtt; az OPH szerepe is módosult. Az OPH szervezetében a közoktatási és szakképzési feladatokat ellátó részlegeket összevonták. Végeredményben együttműködés és így nagyobb egységeket alkotó AOL-ok jöttek létre, melyek saját, helyi tanterveket dolgoztak ki és szakképzésük elfogadása érdekében szorosabb kapcsolatokat kövöcsoltak a helyi gazdasági szereplőkkel.
- ii) ***Szakképzettségek min sít /vizsga rendszere.*** A második reform egy új, szakmai felkészültséget bizonyító, igazoló rendszer kialakítása volt a feln ttek vonatkozásában (Ammattitutkinto, AMTU) – ez annyiban változtatta a felnőttoktatást, hogy a szakképzetség igazolásánál nagyobb jelent séget tulajdonított a megszerzett munkatapasztalatoknak, gyakorlottságnak. Az AMTU-k nem csak az iskolarendszer tanulás során szerzett ismereteket tudják igazolni, hanem a munkahelyen gy jtött tapasztalatokat és az önálló tanulással, önképzéssel megszerzett tudást is. Az új jogszabály hangsúlyozta a foglalkozáshoz, munkakörhöz szükséges felkészültség¹⁴ gyakorlati és munkahelyi aspektusait, és a szakmai kompetencia fejlesztésében a moduláris struktúra fontosságát. Habár feln ttek számára tervezték, a rendszer növekvő hatást gyakorol a középiskola fels tagozatú oktatására is. A 16 éven felülieknek biztosított szakképzést eltérően az AMTU rendszer nem rögzíti tantervben a szakképzés és szakmai kompetencia tartalmát.

¹⁴ Occupational skills

- iii) **Politechnikumok, mint átmenet.** A harmadik reform létrehozta a politechnikumokat (Ammattikorkeakoulu, AMK)¹⁵. Ez világossá tette a középiskolai és a felső fokú szakképzés közötti határt és a korábbi zsákutcát átjárhatóvá tette azok számára, akik a középiskola felső tagozataként a szakképzést választották. A korábbi, intézményi szintnek nevezett vizsgákat (technikusihoz hasonló, ISCED 4 szint) – melyek jellemzők voltak a szakképzési intézményekre – meghagyta ugyan, de azok valószínűleg el fognak tűnni. A szakképzési intézményeket két típusra osztották: középiskola felső tagozatú szakképzésre és felső oktatás szintű politechnikumokra. Az AMK hálózat teljes kiépülésére a korosztály 60%-a számára megnyílik az út a felső oktatáshoz; 35-40%-uk egyetemre, 60-65%-uk politechnikumba mehet. A politechnikumok ügyvitelüket tekintve is különböznek az egyetemektől, hiszen helyi fenntartásúak, szoros kapcsolatban vannak a helyi gazdasági élettel, nem adnak BSc, BA vagy MSc, MA, PhD, stb. felső oktatásban elnyerhető fokozatokat, nem folytatnak kutatásokat. Nincsenek fakultásaik, professzoraik; a politechnikumok megkövetelik tanáraiktól, oktatóiktól a pedagógiai végzettséget is.
- iv) **Jogalkotás.** A negyedik javaslat egy egységes oktatási és szakképzési törvénycsomag volt (1996). Hagyományosan mindenféle iskolának, főiskolának, szakmaterületnek, szintnek (fiatal vagy felnőtt, első szakképzés vagy továbbképzés, stb.) megvolt a külön jogszabálya.
- v) **Tanárképzés.** Az ötödik javaslat a Törvény a Szakképzési Tanárok Képzéséről (1996. augusztus 1.) volt. A korábbi több, mint húsz tanárképzési intézet most öt, szakképzési tantárgyakat tanító tanárok képzését végző intézménnyé¹⁶ lett összevonva. A politechnikumokkal való összevonás mellett érveltek azt hangoztatták, hogy a gazdasági szereplőkkel szorosabb kapcsolatokat kell tudniuk tartani és támogatni kell a politechnikumi hálózat bővülését.

A hazai terminológiával gimnáziumnak nevezhető középiskola általános felső tagozat elvégzése vagy a szakközépiskolainak nevezhető három év alatt megszereshető kreditek birtokában vagy nemzetközi érettségivel (International Baccalaureate), vagy sikeresen elvégzett hároméves tanulmányokat megkoronázó szakképzettséggel a diák felső oktatásra jelentkezhet. Az *érettségizettek 50%-a folytatja tanulmányait a felső oktatásban – habár a rögtön beiratkozók száma csak 30% körüli (a többiek egy-két év kihagyás után követik őket)*. Ez a finn oktatási rendszerben két szektor: **egyetemek**¹⁷ és **politechnikai intézmények**¹⁸ (AMK/YH).

¹⁵ Helyesebb lenne „polyvocational higher education college (or institute)” elnevezéssel élni ugyan, hiszen sokirányú szakmai felkészítés közül lehet náluk választani; nem csak műszaki szakok vannak.

¹⁶ Ammatillinen opettajakorkeakoulu, AOKK

¹⁷ Yliopisto – University – University (10); Teknillinen korkeakoulu / Tekniska Högskolan (University of Technology) (3); Kauppakorkeakoulu / Handelshögskola (School of Economics and Business Administration) (3); Taidekorkeakoulu / Konstihögskola (Art Academy) (4); valamint a Maanpuolustuskorkeakoulu / Försvarshögskola (National Defence College). Egyetemi végzettség (öt év; MSc, MA – maisteri / magister; vagy diplomainsinööri / diplomingenjör; stb.) megszerzéséhez 160-180 kredit kell; a 90-es évek végén bevezetett alacsonyabb fokozathoz (három év; BSc – kandidaatti / kandidat) elég 120 kredit.

AMK-ba középiskola felső tagozatának – akár gimnáziumi, akár szakközépiskolai ágon – elvégzése után, illetve szakképzettség birtokában lehet jelentkezni; általában van felvételi vizsga is. Az AMK-ban szervezett oktatás nem-egyetemi szintű felső fokú szakképzettség elérését teszi lehetővé.

A következő területeken szerezhető fokozatok illetve felső fokú szakképzettségek:

- Természeti erőforrások;
- Technológia és Kommunikáció;
- Vállalkozás és Ügyvitel;
- Idegenforgalom (azaz Turizmus);
- Vendéglátás és Intézmény-menedzsment;
- Egészségügyi és Szociális Szolgáltatások;
- Kultúra;
- Humán tárgyak és Oktatás.

1999. nyarán 24 állandó és 7 ideiglenes AMK intézmény (politechnikum) működött – kiterjedésük 2000-re volt elirányozva. 1997-ben összesen 53.000 diákjuk volt. A tanulmányok során 140-160 kredit¹⁹ szerezhető (ebből legalább 20 kredit gyakorlati foglalkozásokon); legfeljebb öt éven belül meg kell szerezni a végbizonyítványt.

A finn Oktatási Minisztérium 2002. októberi hírlevele szerint a politechnikumokra vonatkozó módosított jogszabály már azt tartalmazza, hogy tevékenységi köre tanítást, (alkalmazott) kutatást és fejlesztést, valamint regionális funkciókat tartalmaz – hatályos 2003. augusztus 1-től.

Az egyetemre való jelentkezés feltétele az érettségi vizsga sikeres letétele, vagy egy AMK fokozat elérésének, vagy egy legalább három éves képzést elíró szakképzettség megszerzésének bizonyítása. Sokféle felvételi vizsga van; a választott kartól, szaktól, stb. függően; a felvételi pontszámra általában beszámítják a hozott tanulmányi illetve vizsga-eredményeket is. Az első évek túlnyomó többsége (frissen) érettségizett. (Az egyetemi és az azt meghaladó szinteket nem részletezem.) A 20 egyetemen körülbelül 140.000 hallgató tanul.

Szakképzettséget igazoló bizonyítvány kompetencia-alapú vizsgálattal is szerezhető; függetlenül attól, hogy a vizsgára jelentkez hol, hogyan, mikor szerzett gyakorlatosságot és elméleti ismereteket, vagyis hogy milyen körülmények között szerezte felkészültségét. Ezek a vizsgák egy külön törvény alapján szervezdnének, hasonlóan más felsőoktatási illetve felsőképzési vizsgákhoz – jöllehet fiatal építő jelentkezhet ilyen vizsga letételére.

¹⁸ Ammattikorkeakoulu (AMK) – Yrkeshögskola (YH) – Politechnic; a 90-es évek második felében került bevezetésre; az egyetemhez képest ezek inkább gyakorlat-orientált képzést adnak; 29 regionális elhelyezkedésű politechnikum alkotja a Finnországot lefedő hálózatot; 140-180 kredit illetve 3,5 – 4,5 év kell teljesítéséhez; saját fejlesztésű tantervekkel dolgoznak, az Oktatási Minisztérium csak jóváhagyja a fokozati programokat

¹⁹ Tengerészkapitány: 180 kredit

A felnőttoktatás keretében bármely életkorban bármilyen végzettség megszerzhető – akár ugyanazokban az iskolákban, amelyekben a rendszeres ifjúkori oktatás zajlik, akár külön felnőttoktatási céllal létrehozott intézményekben. AMK és egyetemi intézmények szintén kínálnak felnőttoktatási kurzusokat. A felnőttek maguk felelősek az általuk választott tanulmányokért, elhaladásukért.

Tanárképzés (itt csak a középiskolai tanárok képzésére térek ki): egy tantárgyi tanári képzettség eléréséhez legalább 160 egyetemi kredit szükséges. A tantárgy az, amit a hallgató majd – a végzettsége birtokában – tanítani akar; ezt a (f) tantárgyi fakultáson tanulja. Az egyetem Tanárképzési Intézete felelős a pedagógiai tárgyak oktatásáért; itt legalább 35 kredit szerzendő. Akik már szereztek egyetemi végzettséget valamilyen (tan)tárgyi fakultáson, azok 35 kredit pedagógiai képzéssel megszerzhetik a tantárgy tanítására jogosító tanári diplomát.

Egy szakmai tantárgy tanítási jogosítványához a következők szükségesek: (1) megfelelő egyetemi szakmai végzettség; valamint (2) egy megfelelő AMK/YH politechnikai fokozat vagy a szakterületen létező legmagasabb szintű végzettség és legalább három év szakmai gyakorlat a szakterületen; és (3) legalább 35 kredit pedagógiai tanulmányok egyetemen vagy politechnikumban.

1994-ben a szakképzési intézményekben összesen 22.000 tanár dolgozott; 12.000 állandó állományban lévő alkalmazott, 6.000 teljes időben ott dolgozó óradíjas, 4.000 részmunkás. Ezen kívül persze majd minden szakképzésben elfordul egy-két, csak néhány órára szerződött óraadó tanár, aki a munka világában tapasztalt, aktív – aki a speciális szakmai részterület naprakész tudnivalóit közvetíti.

Felelős országos hatáskörű intézmények:

Oktatási Minisztérium (Opetusministeriö)

Miniszter: Maija Rask

Ügyvezető: Markku Linna

P.O.Box 29, FIN-00023 Government, Helsinki, Finland

Tel.: +358(9)160.041

Fax: +358(9)135.93.35

e-mail: kirjaamo@minedu.fi

honlap: <http://www.minedu.fi>

Oktatás- és Tudománypolitikai Főosztály (Koulutus-ja tiedepolitiikan osasto)

Vezetője Arvo Jäppinen

e-mail: arvo.jappinen@minedu.fi

Az Oktatási Minisztérium fogalmazza meg az oktatás rendszert és rendeleteit; írja elő a biztosítandó körülményeket. Az alapfokú oktatás jogszabálya azaz a közoktatási törvény (628/1998), a középiskola felső tagozatának jellemzőit előíró törvény (629/1998) és a szakképzési törvény (630/1998; modulok alapján megvalósuló képzéseket ír elő; minden kurzusban legalább 4 kredit gyakorlati munka eredményeként érhető el), valamint a felnőttoktatás szakképzési törvénye (631/1998; Act on Vocational Adult Education) egyaránt 1998-asok. Hatályosulásuk 1999. január 1.; a szakképzési törvény 2001-től kezdődően írja elő, hogy minden (bármelyik; középfokú) szakképzésnek legalább egy teljes szemesztere gyakorlati munkával teljen. Az oktatás

és szakképzés korábbi szétaprózott 26 törvényét 8 váltotta fel. Az új, 90-es évek végén hozott törvények els sorban az oktatási és képzési célokra és tartalomra, szintekre és formákra koncentrálnak, valamint a diákok jogaira és felel sségeire. Megnövelik az oktatási és képzési intézmények fenntartóinak hatalmát és egyaránt vonatkoznak az önkormányzati, állami és magán intézményekre.

Az AMK/YH/politechnikumokra vonatkozó törvény 1995. óta volt hatályos; most az Act on Polytechnics 351/2003 írja el pl. a felvételi kritériumokat.

Az új egyetemi oktatásra vonatkozó törvény 1998. szén lépett hatályba; felülírva 20 korábbi különböz törvényhelyet.

Finn Politechnikumok Rektori Konferenciája (Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto – ARENE)

Elnök: Tapio Varmola

Ügyvezet : Kaj Malm

Rikhardinkatu 4 B 22, FIN-00130 Helsinki, Finland

Tel.: +358(9)612.99.20

Fax: +358(9)612.92.30

honlap: <http://www.arene.fi>

Nemzeti Képzési Intézet (Opetushallitus)²⁰ – OPH

P.O.Box 380, Hakaniemenkatu 2, FIN-00531 Helsinki, Finland

Tel.: +358(9)77.47.75

Fax: +358(9)77.47.72.01

e-mail: opetushallitus@oph.fi

honlap: <http://www.oph.fi>

Az Nemzeti Képzési Intézet (NKI) felel s a nemzeti alaptanterv útmutatásainak megfogalmazásáért és végrehajtásáért a különböz tantárgyak tanításánál, beleértve a pályaválasztási és szaktanácsadási szabályokat a komprehenzív és középiskolai fels tagozatú intézményekben. Minthogy az oktatás decentralizált, az iskolafenntartó szervezetek – jellemz en önkormányzatok - megosztják a felel sséget a szak- illetve pályaválasztási tanácsadási források iskolákat illet elosztásában.

Az NKI felel s az oktatási rendszer – kivéve a fels oktatást – m ködésének értékeléséért is. Mind a 6 finn tartomány részére van tehát egy-egy Oktatási és Kulturális Osztály, hogy a feladatokat végre tudják hajtani. A helyi problémákat azonban az önkormányzati ügyintézés kezeli.

2002-ben az Nemzeti Képzési Intézet reformot kezdett a komprehenzív és a középiskola fels tagozatú általános oktatás tantervi útmutatóinak az átalakítására; az új, határozottabb el írás az oktatás centralizáltságának növelése irányába mutat.

Munkaügyi Minisztérium (Työministeriö)

Miniszter: Tarja Filatov

Állandó Titkár: Markku Wallin

P.O.Box 34, Eteläesplanadi 4, FIN-00023 Government, Helsinki, Finland

Tel.: +358(10)60.40.01

Fax: +358(10)60.48.990

e-mail: kirjaamo.tyoministerio@mol.fi

honlap: <http://www.mol.fi>

²⁰ National Board of Education

2. Szakképzési rendszer bemutatása – a szakképzés megoldásai. A szakmai követelmények megállapítása; szakképzés; felkészülés a szakmai min sít vizsgára

A finn intézmény-alapú szakképzés gyökerei a „vasárnapi iskolákra” nyúlik vissza, 1842-re – ezeket az inasok és vándorok részére hozták létre. Oroszország cárja akkor bocsátotta ki rendeletét „a finnországi kézm vesek és iparosok felkészítésére” azaz képzésére. A XIX. szd. végére már különböz szakterületeken jöttek létre szakképz intézmények. A jelen intézményi hálózat, mely az egész országot lefedi, az 1958-ban hozott törvénykezés eredménye. Eszerint az önkormányzatok kötelessége minden ezer lakosuk után egy szakképz helyet fenntartani. Napjainkban a tankötelezettségét befejez korosztály 45%-a kezd els szakképzési tanulmányokat közvetlenül az iskolakötelezettsége teljesítése illetve érettségijének megszerzése után. Az (iskolarendszer) els szakképzés befogadóképessége körülbelül 75.500 tanuló.

A 90-es évek elején a középfokú szakképzés tartalmát tantervekben rögzítették; ezeket két lépcs ben fejlesztették ki.

Az OPH kiadta az országos érvény Tantervi Alapokat²¹ a középfokú és intézményi szint szakképzés részére, mindegyik ágazatra vagy szakmaszektorra. 1996 szén 77 középfokú szakképzési Tantervi Alap és 34 intézményi szint . Ezek céljai az alábbiak voltak:

- Oktatáspolitikai célok közreadása, a szakképzés feladatainak és értékeinek ismertetése
- A szakmai min sítés követelményeinek ismertetése és a bizonyítványok formáinak rögzítése
- Az ország különböz részeiben jelentkez bizonyítványi, igazolási követelmények kielégítése
- A szakképesítések országos és nemzetközi viszonylatú összehasonlíthatóságának garantálása
- Az élethosszig tartó tanulás szem el tt tartásával a különböz szakképzések összeilleszthet ségének megoldása (akár más szektorban szerzett ismeretekkel, tanulásokkal)
- Új tanulási kultúra, új tanulási habitus létrehozása és szorgalmazása
- A hatékonyság és min ség-ellen rzés értékelési alapjainak lefektetése

Az Alapok leírták:

- A szakmai tanulmányok struktúráját és a szakmai min sítést
- A képzés célját és értékét (hasznosságát)
- A szakma melyik gazdasági szektorba tartozik
- Tanulási egységeket; az egyes egységek tanulási céljait és követelményeit, a benne foglalt ismeretek alkalmazási területeit
- A tanítás során figyelembe veend fejlesztési és értékelési stratégiát
- egy helyi intézmény/f iskola tantervét

Az Alapok meghatározták a tanulási egységeket (a tantárgyak lényegi tartalmát) és azok alkalmazási területét. Az egységek lehetnek alapismeretek vagy általános

²¹ Curriculum Bases

foglalkozási ismeretek vagy specializált szakmai ismeretek és gyakorlati munka. Az adott egység lehetett kötelezően teljesítendő, szabadon választható/elhagyható vagy fakultatív.

Az Alapok nem határozzák meg az adott intézményben készítendő helyi tanterv tartalmi vagy formai követelményeit, minthogy azt az intézmény saját, belső, egyéni fejlesztésének veszi. A helyi tanterv fejlesztése az elvárások szerint a tanulók, tanárok és vezetők együttes közfoglalkozásával zajlott, lehetővé téve a zárt szabályozási kör kialakulását – az elért eredmények visszacsatolását és további figyelembe vételét. Az Alapok hangsúlyozták a helyi tanterv átláthatóságának fontosságát; nyomatékosítják, hogy az legyen egy olyan médium, amely lehetővé teszi a tanulóknak, hogy az adott szakképzés országos céljait és az elvárható szakmai szint elérése érdekében alkalmazott tanulási stratégiáit megértsék – és ugyanakkor tegye az lehetővé, hogy saját szakmai, tanulmányi előmenetelüket folyamatosan értékelhessék. A helyi tanterv átláthatósága azért is fontos, mert tájékoztatja a környező gazdasági élet szereplőit az általuk követelt szakmai felkészültség biztosításának megoldásáról.

Az Alapok meghatározták azokat az általános ismereteket is, melyek – az adott képzési intézmény szintjén – minden szakma tanuláshoz vagy gyakorlásához szükségesek. Ilyenek például a tanulás-módszertani, kulturális, társadalmi, természettudományi és technológiai, vállalkozási ismeretek.

Az általános közismereti tantárgyak – finn, svéd, idegen nyelv, matematika, testnevelés, társadalmi és állampolgári ismeretek körülbelül 20 kreditet jelentettek.

Az Alapok a helyi tantervekkel a szakképzés monitorozására voltak használatosak – de csak az iskolarendszer szakképzési intézményeiben.

A fentiek szakképzésében a szétterjedék monitorozása a szakmai kompetenciákat mérő AMTU rendszer alapján történt. Az idevágó, képzési tartalmat leíró dokumentum az „AMTU Alapok”²² címet viseli – az OPH készítette és az OPH-ban álltak össze a speciális minősítési testületek is, hogy karbantartsák a képzési normákat.

A minden szakma tanulása során elsajátítandó, minden munkakörben egyaránt szükséges általános gyakorlottságok²³ a következők:

- ⇒ szisztematikus gondolkodás, rugalmasság, információtechnológiai és számítástechnikai (azaz: számítógép-felhasználási) jártasság;
- ⇒ készségesség külföldi képzésre illetve munkára;
- ⇒ kommunikációs gyakorlottság;
- ⇒ készségesség változás fogadására és átadására;
- ⇒ kreativitás;
- ⇒ következetes elemző gondolkodás és lényegkiemelő-képesség, a szétterjedék figyelembevétele a környezeti és gazdasági vonatkozásokban;
- ⇒ elrettentő beállítottság;
- ⇒ szakmai gyakorlottság.

²² Bases of AMTU

²³ Key skills

A strukturális reformok a finn szakképzést a college-centrikus szerkezettől a szint- és szektor-központú szerkezet felé tolták el. A szintek alatt közép- és felső fokú képzés értendő. A közben, intézményinek nevezett (technikusi) szint zavaró volt; amikor az új politechnikai rendszert létrehozták, sok „intézményi” tantervet módosítottak és vittek be a politechnikumokba – például az összes gépész és tengerészeti magasabb szintű kurzus az AMK-kba telepítették.

Az egyes képzéseket nyolc szektorba – szakmacsoportba – sorolták, osztották be:

- természeti erőforrások
- technológia és szállítás
- vállalkozás és ügyvitel, üzleti adminisztráció
- turizmus és vendéglátás
- egészségápolás és szociális törődés
- kulturális szolgáltatások (köztük: zene, szórakoztatás, tánc, színház és média)
- pásztori és tanítási szolgáltatások (ezek között: hitközségi és templomi pásztori munka, ápolási képzés, szabadidős foglalkozások és sport)
- biztonsági szolgáltatások (ezek között: katonai, büntetés-végrehajtói, rendőri, határrendvédelmi) – ezt a szektort nem az Oktatási Minisztérium gondozta

Egy adott kurzus végén a tanulónak általában záródolgozatot kell készítenie, mellyel demonstrálja a megszerzett kompetenciáit. A záródolgozat elkészítése 2-5 kreditet jelent.

Az első szakképzés mind oktatási intézményekben az iskolákban, mind ipari tanuló képzés formájában létezik Finnországban; az első szakképzettség mindkét formában megszerezhető. A finn szakképzés általában és egészében ma is intézmény-alapú. Törvényi szabályozását mindenekelőtt a Szakképzési Törvény (630/1998) és Rendelet (811/1998) jelenti.

75 féle első szakképzettség van²⁴, a következő szektorok területein: megújítható természeti erőforrások, technológia és szállítás, kereskedelem és könyvelés, szállodák, vendéglátás és háztartási gazdaságtan, egészségügyi és szociális szolgáltatások, kultúra, szabadidős tevékenységek és testnevelés.

A jelen törvényi előírások szerint a szakképzés célja, hogy olyan szakmai fogásokra tanítsa a tanulókat, amelyekre a munka világában szükség lesz; továbbá megtanítsa mindazt, ami önálló vállalkozásának alapításához és üzemeltetéséhez szükséges, hogy azzal megélhetését biztosítani tudja. Az első szakképzettség megszerzése három évet vesz igénybe; ezzel a bizonyítványt szerzett végzős a felső fokú tanulmányok megkezdéséhez szükséges iskolai végzettségi feltételt is teljesíti.

A szakképzési intézmények általában az általános iskolai tanulmányi eredményei alapján válogatják tanulóikat, bár van néhány intézmény, ahol külön felvételi vizsgát is tartanak. Minden szakképzés során tanítják a következő tantárgyakat: anyanyelv, második használatos/hivatalos nyelv, egy idegen nyelv, matematika, fizika és kémia, testnevelés, egészségügy, társadalomtudományi ismeretek,

²⁴ http://www.minedu.fi/minedu/education/vocational_edu.html (2005. március)

vállalkozástan és munkahelyi ismeretek, m vészetek és kulturális ismeretek. A szakmai min sítéshez általában szükség van egy vizsgadarab/vizsgaprojekt elkészítésére illetve teljesítésére is.

Jellemz a finn szakképzésre, hogy az osztályteremben zajló elméleti ismeretek órákon kívül a tanulmányoknak szerves részét képezi a gyakorlati fogások elsajátítása iskolai m helyekben és tényleges munkahelyeken. Az els szakképzést önkormányzatok vagy önkormányzati és magán szervezetek közösen biztosítják; bármelyik esetr l is legyen szó, az els szakképzés ingyenes a tanulónak. A szakképzési tanulmányok tantervei az általános iskolai – vagyis komprehenzív – oktatás tanterveire, tananyagaira épülnek. Érettségizett diák is jelentkezhet els szakképzésre; az tanulmányi azaz képzési ideje azonban a kredit áthozat– a már megszerzett ismeretek elismerése miatt – rövidebb lesz.

Az **ipari tanuló képzés** azt jelenti, hogy az oktatást biztosító (azaz az elméleti képzést nyújtó iskola), a munkaadó és a munkavállaló (vagyis a tanuló; az inas vagy tanonc) egy megegyezett id szakra szakképzési megállapodást kötnek; a képzés tehát a munka mellett, azzal szerves összefüggésben, azzal együtt zajlik.

*Arra is van lehet ség, hogy a szakképzettséget bizonyító vizsgát egy **kompetencia-alapú teszten** teszi le a jelentkező – ennek során egy gyakorlati példával bizonyítja a vizsgázó, hogy birtokában van mindazoknak az elméleti ismereteknek és gyakorlottságoknak, melyek az adott szakma zéséhez, adott munkahely illetve munkakör betöltéséhez szükségesek – azt nem kell bemutatnia vagy bizonyítania, hogy miként tett szert tudására, gyakorlottságára. Erre tehát közvetlenül a munka világából lehet jelentkezni, el zetes formális képzésen való részvétel nélkül.*

A tantervek, képzési programok 120 kreditet tartalmaznak, köztük legalább 20 kredit (egy tényleges, valóságos munkahelyen megvalósuló) gyakorlati fogások tanulásával szerzend meg – azaz gyakorlással. 90 kredit szakmai (elméleti és gyakorlati) ismeretek, 20 kredit törzs-tantárgyak és 10 kredit szabadon választott tanulmányok vagy gyakorlatok megszerzésével teljesíthet . A munkahelyen való képzési-tanulási tevékenység irányított; céltudatos illetve célirányos; ez hivatott biztosítani a vizsgán is bizonyítandó munka-alapú gyakorlati rutint, gyakorlottságot. A törzs-tantárgyak között az anyanyelv (finn illetve svéd), a második hivatalos nyelv (svéd vagy finn), matematika, fizika és kémia, társadalmi, üzleti, munkaer -piaci ismeretek, testnevelés, egészségtan, m vészetek és kultúra sorolhatók fel. A tanulmányok elvégzése továbbtanulásra is jogosít; a végzettek politechnikumra vagy egyetemre jelentkezhetnek.

A munkaer piacon már aktív feln ttek felkészültségüket, megszerzett ismereteiket és gyakorlottságukat, alkalmasságukat a kompetencia-alapú tesztekkel²⁵ bizonyíthatják, és szerezhhetnek ily módon els szakképzettségi bizonyítványt vagy továbbképzést – magasabb színvonalú szakmai felkészültséget, jártasságot –

²⁵ A kompetencia-alapú min sít vizsgákra vonatkozó el írások 1994-ben hatályosultak – de 1999. óta a 631/1998 feln ttek szakképzési törvénye (Laki ammatillisesta aikuiskoulutuksesta) és a 812/1998 rendelet (Asetus ammatillisesta aikuiskoulutuksesta) szabályozza. A letehető vizsgák – szakképzettségek – féleségét, listáját az Oktatási Minisztérium évente felülvizsgálja és korszerűsíti. 2002-ben 357 szakképzettség (köztük 175 továbbképzés útján megszerezhető és 129 speciális szakképzettség) volt a rendszerben. 2001-ben több mint 37.000, 2002-ben kb. 46.000 felnőtt vett részt ilyen vizsgán.

bizonyító oklevelet illetve speciális mesterségbeli tudást igazoló dokumentumot. El készít kurzusok állnak a feln ttek rendelkezésére, amelyek – szükségük szerint – látogathatók a szakképz intézményekben, ahol az élethosszig tartó tanulás lehet ségeinek biztosítása és a munkaer -piaci dinamikusan változó igényeknek való megfelelés érdekében kínálnak sokféle továbbképzési kurzust.

Több, mint 200 cég vagy intézmény kínál szakképzést Finnországban; felének fenntartója önkormányzat, a többiek magán vállalkozások. Habár e két csoport nagyjából azonos számú képz intézményt jelent, az önkormányzati fenntartásúak felvételi és képzési kapacitása lényegesen nagyobb. A finn kormányzat ezeken kívül még öt speciális igényeket kielégít intézményt és egy Sámi (azaz lapp) képz központot tart fenn.

A szakképzést a kormányzat és az önkormányzatok együttesen finanszírozzák. A képzés és az iskolai étkeztetés ingyen jár a tanulóknak.

Példa ipari tanuló képzésre: „**Pirkanmaa Ipari Tanulói Központ**”²⁶

Az ipari tanuló képzést Finnországban az Oktatási Minisztérium és az Nemzeti Képzési Intézet felügyeli. Ez a fajta képzés mind a fiatalok, mind a feln ttek rendelkezésére áll, mint a szakképzettség megszerzésének egyik módja. Körülbelül 350 különféle, országosan elismert szakképzettség szerezhet meg ipari tanuló képzéssel; évente közel 30.000 f veszi igénybe ezt a képzést.

Pirkanmaa Ipari Tanulói Központ felel s a Pirkanmaa területén folyó ipari tanulói képzések finansziális forrásainak elosztásáért és a szakképzések felügyeletéért. A Központ gondozása alá ily módon évente mintegy 4.000 tanuló (szakképzése) tartozik, akik felerészben 20-40 év közöttiek.

A Központ els sorban a régió területén található oktatási, szakképzési intézményekkel m ködik együtt; ezek elméleti oktatást nyújtanak többnyire – (a speciális szakképzést tekintve azonban egész Finnország területén szétszórva vannak az egyes intézmények):

- ⇒ Tamperei Szociális Munka Intézete
- ⇒ NOKIA Szakképz Iskola
- ⇒ Valkeakoski Feln ttoktatási Központ
- ⇒ Kangasala Szakiskola
- ⇒ Tamperei F iskola
- ⇒ Tamperei Feln ttoktatási Központ
- ⇒ Észak-Pirkanmaa Oktatási Intézet
- ⇒ Mäntää Oktatási Központ
- ⇒ Pirkanmaa Szakképz Központ
- ⇒ Varala Sportintézet
- ⇒ Ahlman Intézet – mez gazdaság és háztartási gazdaságtan
- ⇒ Tamperei Háztartási Gazdaságtan Intézet

²⁶ Lásd: <http://www.pirta.net> – Pirkanmaan Taitokeskus (Pinninkatu 45 A, SF-33100 Tampere, Finland; tel.: +358.3-31.55.58.00, fax: +358.3-31.55.58.05; e-mail: oppi.sopimus@pirta.tampere.fi) – PIRKANMAA APPRENTICESHIP CENTRE – ma ez olvasható honlapjukon. Tampere város Pirkanmaa (azaz a Tamperei Régió; 447.000 lakos, 14.300 km²) központja, székhelye.

A Központ úgy működik, mint a Pirkkanmaa Szakképzési Központ²⁷ egyik egysége. Szerepe az alábbiakban foglalható össze:

- Szakképzési kérdésekben tanácsadás és konzultáció tanulókkal, munkaadókkal és cégekkel;
- Képzési programok tervezése és fejlesztése iskolákkal és más képzési intézményekkel; mind a tanulók, mind a cégek igényeinek kielégítésére;
- Tanulói szerződés készítése, kötése;
- Ipari tanulói képzés pedagógiai fejlesztése.

Az ipari tanuló képzés általában 20-30% elméleti tanulmányok és 70-80% munkahelyi gyakorlatok kombinációjaként zajlik. A tanuló, az ipari tanulói központ, a munkaadó és az oktatási intézmény együtt alakítják ki a tanuló számára a legmegfelelőbb képzési-tanulmányi tervet, melynek fejlesztése során az elzárított tanulmányok (az iskolázottság, a már megszerzett ismeretek), a megszerzett munkahelyi tapasztalatok (gyakorlottság), a személyes ügyességek és jártasságok; vagyis a tanuló tudását mind figyelembe veszik.

A tanulói szerződést az ipari tanulói központ, a tanuló és a munkaadó köti. Ez a szerződés a továbbiakban mint határozott idejű foglalkoztatási szerződés is érvényes a tanuló és a munkaadó között. A munkaadó a szakterületre érvényes kollektív munkaszerződésben foglaltak szerint tartozik fizetéssel a tanuló részére. A munkaadó viszont állami támogatást kap a képzés és mentorálás biztosításáért.

Az ipari tanuló képzés három szinten lehetséges:

- Szakmai alapképzés biztosítja a tanulónak alapvető szakmai ismereteket és az alapvető szakmai fogások elsajátítását és gyakorlását – eljuttatja ugyanahhoz a szakképzettséghez, amit az iskolarendszer első szakképzési kurzusai nyújtanak. Általában ez a szakmai alapképzés – szakmától függően – két-három évig tart.
- Szakmai továbbképzés, mely egy vagy két éves lehet, elmélyíti és újabb részletekkel egészíti ki a korábbi szakmai tudást, hogy azt a magasabb szinten is elismert szakembertől elvárható szintre vitse. A továbbképzésre jelentkezéshez általában szükséges a szakmai alapképzés bizonyítása és legalább három éves összefüggő szakmai gyakorlat (a foglalkozás részeként) igazolása.
- Speciális szakmai képzés: a legmagasabb követelményeket is kielégíteni képes szakember felkészítését célozza; többnyire másfél éves képzést jelent. Az erre való jelentkezéshez legalább öt év gyakorlatot kell igazolni.

A legtöbb ipari tanulói képzést csak finnül tudják nyújtani; a következő területek jöhetnek számításba:

- Mezőgazdaság
- Vállalkozás
- Fűtés, csatlakozás és szellőzés-technika
- Szépségápolás

²⁷ Pirkkanmaa Vocational Skills Centre

- Háztartás-gazdaságtan és takarítói szolgáltatások
- Üzletvitel és könyvelés
- Szálloda, étterem és vendéglátói területek
- Kommunikáció és vizuális m vészetek
- Földmérés technológia
- Gépészet és fémtechnológia
- Szabadid s tevékenységek
- Épít ipari technológia
- Papír- és kémiai technológia
- Kézm vesség és tervezés
- Testnevelés
- Textil és ruházat
- Villanszerelés, villamosipari technológia
- Tengerészet
- Halászat
- Szociális és egészségápolási szolgáltatások
- Élelmiszeripar
- Felületkezelési technológiák
- Erdészet
- Járm vek és szállítás
- Nyomdaipari technológiák
- Famegmunkálási technológiák
- Kertészet

Az ipari tanuló képzés elindításához a következő tanácsokat adják:

- i) Vegye fel a kapcsolatot az ipari tanulói központtal annak érdekében, hogy megbeszéljék a képzési lehet ségeket. Döntse el, hogy melyik képzést választja magának.
- ii) Készüljön fel arra, hogy találnia kell egy munkaadót – vagy kérje a munkaügyi iroda segítségét.
- iii) Beszélje meg az ipari tanuló képzés lehet ségeit munkaadójával
- iv) Vegye fel a kapcsolatot az ipari tanulói központtal annak érdekében, hogy megkössék a tanulói szerz dést és kifejlesszék a személyére szabott tanulmányi és képzési tervet.

Példa: Szakoktatási Központ, Uusimaa²⁸

A Szakoktatási Központ területi szakképzési intézmény, mely öt különböző szakterületen kínálja képzéseit:

- Technológia és szállítás szektor
- Ügyvitel és kereskedelem szektor
- Egészségi és szociális szolgáltatások szektor
- Kultúra
- Szálloda, vendéglátás és háztartási gazdaságtan szektor

Közel 1.500 tanulójuk van. Az intézmény részét képezi a Nyugat-Uusimaa területén fekv Önkormányzatok Közötti Szakképzési Szövetségnek, melyet a

²⁸ Västra Nylands Utbildningscentrum – Education Centre of Western Uusimaa (ECWU)

régióban 13 önkormányzat alkot illetve m ködtet. Iskolái Lohja és Vihti helységeiben vannak.

Egy szakképzettség megszerzéséhez 120 kreditet kell gy jteni; ez körülbelül három év tanulást igényel.

A szakmai alapoktatás és képzés struktúrája a következ :

- Munkavégzéssel elegy szakmai tanulás és gyakorlás (90 kredit)
- Közismereti tanulmányok (pl. nyelvek, testnevelés, üzleti és foglalkozási ismeretek) – (20 kredit)
- Szabadon választott tantárgyak vagy témák kurzusai (10 kredit)

A tanulmányok többnyire a Szakoktatási Központon belül végezhet k, de legalább 20 kreditet kell szerezni valamely küls munkahelyen, ahol effektív munkavégzés közben zajlik az oktatóval felügyelt gyakorlás.

A szakmai alapoktatás és képzés ingyenes. A tanulmányok folyamán azonban némi költségtérítést kell fizetni a munkaruháért és felhasznált anyagokért. A tanulót megillet szociális juttatás az ingyenes étkeztetést és az egészségügyi (orvosi) ellátást jelenti.

A három éves szakképzés megfelel felkészítést biztosít további (Finnországban végezhet) tanulmányok folytatásához, mint például fels fokú szakképzés, m vészeti f iskola vagy egyetem.

A szakképzésben az együttm ködés a mindennapok szerves része. Az ECWA szoros munkakapcsolatban áll a helyi cégekkel és munkaadókkal, valamint számos fels oktatási intézménnyel. Nemzetközi kapcsolatai között Skócia, Magyarország, Spanyolország, Észtország és Svédország említend .

Példa: **Kiipula Szakképz Kollégium**²⁹

Ez egy szakképzési és szakképzés-fejlesztési központ a sajátos nevelési / oktatási igény tanulók számára. A szakmai alapképzés nyújtásán túlmen en itt el készít és rehabilitáló kurzusokat is kínálnak, szaktanácsadással és igény szerinti képzés biztosításával. Modern oktatási, képzési módszereket és differenciált tanítási-tanulási stílust alkalmaznak. Tanításaikat gyakorlatias, életszer projektekkel végzik. A tanulók kis csoportokba vannak osztva, hogy a tanárnak lehet sége legyen a szükség szerinti személyes foglalkozásra és segítségre. A Kollégiumot a Kiipula Alapítvány hozta létre.

El készít és rehabilitáló kurzusok – azok számára, akik alapvet ismereteket illetve fogásokat (ügyességeket) kell, hogy még alaposan megszerezzenek és gyakoroljanak:

- El készít I. – oktatás és útmutatás, segítségnyújtás a középiskola fels tagozati szintnek megfelel szakképzés tanulmányainak végzéséhez;

²⁹ <http://miina.kiipula.fi> – Kiipula Ammattiopisto – Kiipula Vocational College; Kiipulantie 507, FI-14200 Turenki, Finland – tel.: +358.3-68.521, fax: +358.3-68.52.276; e-mail: ammattiopisto@kiipula.fi

azok számára, akik ezen a szinten szándékoznak szakképzettséget szerezni.

- El készít II. – oktatás és útmutatás, segítségnyújtás és munkára, önálló életvitelre való rehabilitáció azok részére, akik súlyosan csökkent képességekkel rendelkeznek; akik nem tudnak részt venni olyan oktatásban és képzésben, melynek révén szakképzettséget érhetnének el.

A tanulók értékelése egyénileg meghatározott, a tanuló oktatási programjában megfogalmazott célok függvényében történik – lehet számszer vagy szöveges. Ezeknek a tanulmányi programoknak a teljesítésével 40-120 kredit gy jthet .

Három különféle szakterület – valamennyi középiskola fels tagozatú – tanulmányi programot kínálnak:

- Üzletviteli szakképzés
- Villanyszerelési szakképzés
- Kertészeti szakképzés

A tanulmányok során 120 kreditet kell gy jteni.

Számos szociális szolgáltatás áll a hátrányos helyzet tanulók rendelkezésére: pl. bentlakási lehetőség kétágyas szobákkal, ingyenes ebéd, munkanapokon n vér-ügyelet, számos hivatalsegéd, akik a tanulók el forduló apró problémáinak megoldására nyújtanak segítséget. Tandíj nincs. A tanulók az országos társadalombiztosítástól kérhetnek pénzügyi támogatást, juttatást.

Az intézmény gyönyör természeti környezetben van, számos szabadid s tevékenységre alkalmas felszereltséggel – síelés, korcsolyázás; teniszpályák és sétautak. Fedett sportolási lehetőségként tornacsarnok és uszoda áll rendelkezésre. Csoportos vagy egyéni tevékenységek egyaránt zhet k – pl. hangszeres gyakorlások vagy vizuális m vészetek.

A Kollégium egy-két hetes ismerkedési, beilleszkedési programmal segíti a kényelem- és biztonságérzet kialakulását.

Példa: Kouvola Regionális Szakképz Kollégium³⁰

Ez a régió legnagyobb középiskola fels tagozat szint intézménye. Fenntartója a Kouvola Régió Önkormányzati Szövetsége (az érintett települések: Anjalankoski, Elimäki, Iitti, Jaala, Kouvola, Kuusankoski, Valkeala). A Kollégium hét egységb l áll: a szakiskolák (Anjalankoski, Kouvola, Kuusankoski), a Kézm ves és Tervez egység, az Ügyvitel egység, a Mezőgazdaság és Erdőgazdálkodás egység, a Szociális és Egészségápolás egység. Összesen kb. 300 foglalkoztatott és 2.400 tanuló van.

Szoros kapcsolatban m ködnek a környező cégekkel; ennek következtében képzésük naprakész illetve el ret tekint tartalommal magas színvonalú, végz seik (évente kb. 650) elhelyezkedési körülményei és arányai vonzóak.

³⁰ Kouvola Region Vocational College – <http://www.ksao.fi> – Utinkatu 44-48, PO Boks 43, FI-45201 Kouvola, Finland; tel.: +358.5-744.80.00

A három éves képzésen belül hat hónapos összefüggő szakmai gyakorlatot teljesítenek tanulóik. A szakképzés mellett diákjaik érettségi vizsgát is tehetnek – de választható ipari tanuló jellegű képzés is.

A Kollégium honlapján valamennyi képzési modul részletes elírása, tanterve tanulmányozható, így a tanulók körültekintően állíthatják össze éves tanrendjeiket.³¹ Az Ügyvitel területén ez az egyedüli szakképző intézmény Finnországban, ahol ez a szakképzés orosz nyelven teljesíthető. Ugyancsak unikumnak számít a repülőgép- illetve helikopter-szerelés, -karbantartó képzésük.

NOSTE 2003-2007

A NOSTE néven működő program Finnország felnőtteinek szakmai felkészültségi színvonalát kívánja emelni. Itt most, a Kollégium esetében a NOSTE regionális része Észak-Kymi NOSTE projektje, melyet ez a Kollégium irányít. Projektpartnerei a régió felnőttoktatási központjai, népfelhalmozási iskolák, a felnőttek szakképző központja és a felnőttek felső tagozatú középiskolája/gimnáziuma. A NOSTE projekt bátorítja a szakképzés nélküli, de foglalkoztatott felnőtteket arra, hogy szerezzenek szakképzés a maguk gyakorló szakterületein, tanuljanak meg bánni a számítógéppel, vagy legalább fejezzék be általános iskolai vagy középiskola felső tagozatos tanulmányaikat. A NOSTE projekt külön pénzügyi támogatást kap Dél-Finnország Állami Tartományi Hivatalától a képző kurzusok szervezésére és a felnőttek aktivizálására.

TATU 2003-2005

A TATU projekt („a szakképesítésért”) egyike az Innopaja projekteknek; az Európai Szociális Alap (ESF) támogatja. Ennek az a célja, hogy bátorítsa iskolájuk elvégzésére azokat a fiatalokat, akik lemorzsolódnának a szakképző kurzusokról. A projekt személyre szabott és rugalmas tanulási módszereket dolgoz ki fiatalok számára helyeivel karöltve a régióban, valamint továbbképzéssel, szaktanácsadással támogatja a tanárok és szociális ügyintézők munkáját.

VETU 2003-2005

Ezt is támogatja az ESF, valamint a NOSTE projektet is támogató Hivatal – tulajdonképpen egy munkahelyi szakoktatók hálózata. Új együttműködési megoldásokat céloz kifejlesztetni a képző intézmények és a (gyakorló helyeket biztosító) vállalatok között. Ezzel a képző intézményekben dolgozó tanárok munkahelyi, a munka világára vonatkozó ismereteit szándékoznak bővíteni, reálisabbá tenni – ugyanakkor a vállalatok illetve a munkahelyi szakoktatók is elnyerhetik a tanárok szakmai tapasztalatainak megismeréséből.

³¹ 2001-ben mintegy 300.000 finn vándorolt északra Dél-Finnországba illetve egyetemi városokba. Ez az egyre emelkedő tendenciájú mozgás a déli területeken a munkaügyi hivataloknak, pályaválasztási tanácsadásnak, tovább- és átképző intézményeknek egyre nagyobb terhet jelent. Teljesítményeiket, hatékonyságaikat az Internet használatára utalással is igyekeznek fokozni, hiszen annak használata mind általánosabb.

3. Vizsgáztatás – vizsgakövetelmények; szakképzettség bizonyítása

A szakmai oktatás és képzés bizonyítványait és a bizonyítványok tartalmát az Nemzeti Képzési Intézet elírásai szabályozzák.³² A bizonyítványban szereplő osztályzatok a kiváló (5), jó (4 vagy 3) és elégséges (2 vagy 1) skálán lehetnek.

A tanuló szakmai vizsgabizonyítványt³³ kap, ha teljesítette a szakképzettséghez szükséges összes tanulmányait. Ha a tanuló megszakítja tanulmányait, akkor erről kap bizonyítványt³⁴ – itt felsorolásra kerül minden sikeresen teljesített tanulmányi modul és annak értékelő osztályzata. Kérésre ilyen bizonyítvány a tanulmányok szakadatlan folytatása, azaz menetközben is kiadható. A bizonyítványt a képzést biztosító – azaz a szakképző intézmény – bocsátja ki.

Kompetencia-alapú (szakképzettséget) minősítő rendszer – a tanuló szakmai vizsgabizonyítványt kap, ha teljesítette a szakképzettséghez szükséges összes minősítő modul. Kérésre minden egyes teljesített minősítő modul után – a minősítő modul teljesítéséről – külön igazolást/bizonyítványt kaphat. A kompetencia-alapú minősítések bizonyítványait a Minősítő Bizottság³⁵ és a kompetencia tesztek szervező testület képviselői állítják ki és nyújtják át.

Az ipari tanuló képzés rendszerében a tanulók kétféle bizonyítványt kaphatnak:

- Bizonyítvány a képzésen való részvételről, és
- Minősítő Bizonyítvány (lásd²⁴ lánjegyzet)

A képzésen való részvételről a képző intézmény bocsát ki bizonyítványt. A munkaadó és az elméleti képzést biztosító intézmény értékelései bekerülnek a bizonyítványba.

A Minősítő Bizonyítvány kibocsátója a képző intézmény, vagy – ha a bizonyítvány kompetencia-alapú rendszerben keletkezik – a Minősítő Bizottság.

4. A vizsgaközpontok létrehozása és működési tapasztalatai

A Szakképzési Törvény (630/1998) és Rendelet (811/1998) szabályozza a finn szakmai oktatást és képzést. Ezek szerint, ha egy szakképző intézmény szakmai minősítő vizsgát kíván szervezni és szakképesítési bizonyítványt kiadni, akkor ehhez az Oktatási Minisztériumtól kell engedélyt és felhatalmazást kapnia – ez pontosan meghatározza a (tanítható, vizsgáztatható) szakterületeket, a diákok összlétszámát, a képző intézmény oktatási feladatait, stb. Vizsgáztató központ tehát engedéllyel és felhatalmazással bíró szakképző intézmény lehet.

A finn szakképzés 7 szektort fed le: (1) természeti erőforrások; (2) technológia és szállítás; (3) üzlet- és ügyvitel; (4) turizmus, vendéglátás és háztartási gazdaságtan; (5) egészségügyi és szociális szolgáltatások; (6) kultúra; és (7)

³² 630/1998 Szakképzési Törvény (Laki ammatillisesta koulutuksesta) és a 631/1998 Felhatalmazó Szakképzési Törvénye (Laki ammatillisesta aikuskoulutuksesta) rendelkezései alapján

³³ Tutkintodistutus / examensbetyg

³⁴ Erotodistus / skiljebetyg

³⁵ Qualification Committee

szabadid és testnevelés. Összesen 52 szakképesítés, 113 tanulmányi programra bontva – a listákat a Melléklet mutatja.

Az Oktatási Minisztérium határozza meg a szakképesítések struktúráját. Az Nemzeti Képzési Intézet adja ki a nemzeti alaptantervet és a képesítési útmutatókat, határozza meg a képzési célokat, a törzsanyagokat és a tanulmányok értékelési kritériumait. Az alaptanterv megfogalmazását háromoldalú képzési bizottságok gondozzák, melyek az Oktatási Minisztérium által létrehozott szakértői testületek; tanácsaikkal segítik a szakképzés tervezését és fejlesztését.

Az Oktatási Minisztérium dönti tehát el, hogy mely szakképesítéseket kell a képesítések struktúrájába illeszteni. A változó munkaerő-piaci igényeknek megfelelően, az onnan kapott jelzéseket figyelembe véve évente felülvizsgálják a képesítések struktúráját. Jelenleg 357 képesítés van a struktúrában (ebből 175 továbbképzési és 129 specialista) – a listákat a Mellékletben lehet tanulmányozni.

A Nemzeti Képzési Intézet specifikálja és hatályosítja a kompetencia-alapú képesítések vizsgakövetelményeit. A képesítés moduljai, a képesítésnél megkövetelt szakmai felkészültség és gyakorlottság jellemzői, valamint az értékelési kritériumok a vizsgakövetelményekben vannak meghatározva.

Képesítési Bizottságok³⁶ felelősek a kompetencia tesztek szervezéséért és felügyeletéért. A Nemzeti Képzési Intézet nevezi ki a Képesítési Bizottságok tagjait, mindig az adott szektor szakértői közül választva. Az a testület, amely a felkészítést szervezi, hoz határozatot a tárgyi kompetencia-alapú képesítésre felkészítési képzés tartalmi részleteiről. A kompetencia-alapú képesítés követelményeihez igazodva, modulok formájában vázolják fel a tanmeneteket és a tervezett oktatási, képzési instrukciókat.

A kompetencia-alapú képesítési rendszer három alaptételre épül:

- háromoldalú kooperáció munkaadók, munkavállalók és az oktatás között;
- a korábban megszerzett tudás, gyakorlottság elismerése és beszámítása;
- valódi munkakörnyezetben kell a szakmai fogásokat bemutatni.

A kompetencia-alapú képesítés háromoldalú testületei:

Szakképzési Bizottságok:

- az Oktatási Minisztérium hozza létre;
- jellemzően 10 tagja van egy bizottságnak;
 - munkaadók képviselői: 3 tag
 - munkavállalók képviselői: 3 tag
 - munkaügyi hatóságoktól: 1 tag
 - kutató vagy más specialista: 1 tag
 - tanár vagy igazgató: 1 tag
 - Oktatási Minisztériumtól: 1 tag
- három éves megbízást kapnak;

³⁶ Qualification Committees

- a 2001-2004 terminusban 31 Szakképzési Bizottság működött. A fentiekén kívül még jellemző, hogy egy titkár segíti a Bizottság munkáját a Nemzeti Képzési Intézetnél; elnöke vagy a munkaadók, vagy a munkavállalók képviselői kerülnek ki; minden rendes tagnak van egy-egy helyettese (vagyis tulajdonképpen 10 rendes tag +10 helyettesítő tag kap megbízást; összesen bizottságonként 20 fő).
- A Szakképzési Bizottságok főbb feladatai:
 - Figyelemmel kísérik az oktatás és képzés kínálatának fejlődését és a munkaerő-piaci kereslet alapján a képzési teljesítmények alakulását értékelik; elrejelzést fogalmaznak meg a képzési várható igényekről szint és ágazat/szektor szerint;
 - Figyelemmel kísérik és elrejelzéseket adnak a különböző foglalkozások szakmai igényeinek alakulásáról;
 - Szükség szerint szakmaterület-specifikus felméréseket, kutatásokat folytatnak, tanulmányokat írnak a szakképzés struktúrájának és tartalmának fejlesztése céljából;
 - Figyelemmel kísérik az oktatási, képzési és munkaerő-piaci kutatásokat;
 - Javaslatokat és elrejelzéseket készítenek a szakképzés vonatkozású oktatás fejlesztésére;
 - Figyelmük és tevékenységük fedje le az összes szakképzési célú oktatást és képzést, beleértve a felső oktatást és a felnőttoktatást is.

Képesítő Bizottságok:

- a Nemzeti Képzési Intézet hozza létre;
- jellemzően 9 tagja van egy bizottságnak:
 - munkaadók képviselői: 3 tag
 - munkavállalók képviselői: 3 tag
 - tanárok: 3 tag
- három éves megbízást jelent;
- mintegy 170 Képesítő Bizottság jött létre, többségükben a 2001-2004 terminusra;
- nincs tehát képviselő sem az Oktatási Minisztériumtól, sem a Nemzeti Képzési Intézetnél; nincsenek helyettesek sem felkérve, sem kinevezve vagy megbízva.
- A Képesítő Bizottságok főbb feladatai:
 - Felügyelik és irányítják a kompetencia-alapú képesítő vizsgákat;
 - Szerződést („Képesítő Vizsga Szervezési Szerződés”) kötnek a gyakorlottsági tesztek szervező intézménnyel – mely gyakorlatilag, általában egy szakképző intézmény;
 - Elfogadják (vagy visszautasítják) a gyakorlottsági tesztek terveit és az értékelők személyi összeállítását;
 - Elfogadják (vagy elutasítják) az értékelési adatokat és kedvező esetben kibocsátják a képesítő vizsgabizonyítványokat.

Értékel Testületek:

- A vizsgát szervező intézmény (általában egy szakképző intézmény) hozza létre;
- Egy-egy vizsgára szól a háromoldalú testület megbízása;
- Tagjait értékelési listájából választják; az értékelők a vizsga szervezője készítette fel vagy képezte ki a vizsgákhoz;
- Jellemzően 3 vagy 6 tag:
 - Munkaadók képviselői (i)
 - Munkavállalók képviselői (i)
 - Tanár(ok)
- Az Értékelő Testület fő feladatai:
 - Ellenőrzi, hogy a gyakorlati tesztek eseményei és körülményei a vizsgabizottság által elfogadott terv szerinti;
 - Minden tesztet értékelnek és az eredményeket írásba foglalják;
 - Javaslatot készítenek a vizsgabizottság számára a bizonyítványok kibocsátásáról.

A szakmai képzési rendszer szereplői tehát:

- a finn Oktatási Minisztérium;
- a finn Nemzeti Képzési Intézet;
- munkaadói szervezetek, munkavállalók szakszervezetei, tanárok/oktatók;
- Szakképzési Bizottságok;
- Képzési Bizottságok;
- a képzések szervezői.

Egy új szakképzéssel, azaz képesítéssel kapcsolatos eljárás:

1. javaslat új képesítésre a Nemzeti Képzési Intézet felé;
2. az Oktatási Bizottság ajánlása;
3. az Oktatási Minisztérium dönt a képesítési struktúra módosításáról;
4. a Nemzeti Képzési Intézet háromoldalú bizottságot hoz létre az új képesítés követelményeinek megfogalmazására;
5. a Nemzeti Képzési Intézet testülete hitelesíti a képesítés követelményeit;
6. a Nemzeti Képzési Intézet felállítja a háromoldalú Képzési Bizottságot;
7. a Képzési Bizottság és a vizsgáztatásra jogosult képző intézmény szerződést köt a képesítés szervezésére.

Jelentkezés kompetencia-alapú képesítő vizsgára:

- kortól és iskolázottságtól függetlenül lehetséges; de a vizsgára való felkészüléskor majd igazolni/teljesíteni kell az iskolakötelezettség teljesítését;
- abban az intézményben kell jelentkezni, amelyik a Képzési Bizottsággal szerződést kötött a képesítő vizsga szervezésére;
- a munkakör/szakmai múlt során megszerzett ismeretek, gyakorlati tudások akkreditálásra kerülnek.

2003-ban 43.090 fő (köztük 24.761 nő) vett részt kompetencia-alapú képesítő vizsgán; sikeresen megszerezte a kívánt képesítést 24.485 (köztük csaknem 15 ezer nő); részben teljesített 9.960 fő.

A kompetencia-alapú szakmai minősítési vizsga modulokból áll, például:

- 2 modul Menedzsment specialista képesítéshez
- 32 modul ács továbbképzési szint képesítéshez

A modulok a tárgyi foglalkozás vagy szakmai szint megkívánt ismereteit, gyakorlatosságát írják le.

A jelentkezéskor az aspiráns/tanuló és a vele foglalkozó tanácsadó

- részletesen megbeszéli a vizsga feltételeit;
- tisztázzák a meglévő ismereteket és gyakorlatosságokat, azaz a korábban megszerzett tudást és annak elismerését;
- ennek alapján a hatályos vizsgakövetelmények teljesítéséhez szükséges, a még megtanulandó és majd a vizsgán eladandó ismereteket és gyakorlati fogásokat illetve ezek elsajátításának módját egy részletes felkészülési tervbe fektetik,
- majd a Képesítési Bizottság ezt elfogadja.

Következik a felkészülés – ha erre egyáltalán szükség van. A felkészülés során a jelentkező/tanuló tehát az összeállított terv szerint sorra-rendre megtanulja a modulokat és minden egyes modul végén rendre demonstrálja abbéli felkészültségét a Képesítési Bizottság előtt, amely azt értékeli. Az elért modulok teljesítése, a megszerzett tudás, a felkészültség illetve gyakorlatosság bizonyító teszteken való demonstrálása és kedvező értékelése után a tanuló/vizsgázó megkapja a képesítési oklevelet.

Az Eurydice 2005. januárjában frissített anyaga szerint a felnőttoktatás terén a várttól elmaradó részvétel és a jellemzően 59 éves korban történő nyugdíjba vonulás legfőbb oka a nem megfelelő szakmai felkészültségen túl a szerény olvasási teljesítmény és gyenge *computer literacy*. Az aktív felnőtt munkaerőből csaknem félmillióra tehető azok száma, akik csak a kötelező oktatást teljesítették. Külön kormányprogram készült 2003-2007 évre, hogy a velük kapcsolatos szakképzési és foglalkoztatási gondok csökkenjenek. A program célja, hogy középiskola felső tagozatának elvégzése nélkül is minél többen szerezhessenek szakképzettséget – alapfelkészültséget (ISCED 3), szakmunkás szintet (ISCED 4) illetve akár specialista (pl. műhelyvezető vagy művezető; ISCED 4) szintű gyakorlatosságot, felkészültséget is hivatalossá téve.

Az OECD 2001-es tanulmánya³⁷ szerint a kompetencia-alapú vizsgákkal kapcsolatban a következő tapasztalatok születhetnek: csak viszonylag kevesen voltak képesek továbbképzés nélkül letenni a teljes képesítési vizsgát. A legtöbbször egynéhány modult teljesítenie kellett. Mások bizonytalanok a részeredményeik birtokában, a képesítés ilyen módú megszerzését illetően. Ugyancsak probléma, hogy a kompetencia-alapú teszten való részvétel díjköteles.

Kétségtelen, hogy a 90-es évek közepén megkötődött – példamutató – kezdeményezés közelebb hozta a szakképzési iskolákat és a gazdasági élet résztvevőit egymáshoz, hozzájárulva a szakképzés korszerűsítéséhez.

³⁷ Thematic Review on Adult Learning – Finland – Country Note – OECD, October 2001, pp.60, p.32

5. Fejlesztési elképzelések

Az ipari tanuló jellegű képzés fejlesztésére külön kormányprogram született; új évszázadunk első évtizedének végére 10.000 tanár és 20.000 munkahelyi oktató (tovább)képzését célozva. Egy már végrehajtott kísérleti programmal fejlesztették ki ezeket a továbbképzéseket; az ESF támogatásával (évi 25 millió Euro).

A NOSTE PROGRAM szintén ötéves átfutású (2003-2007), a 30-54 évesek tömegét célozza; a már többször említett három szintű képesítések valamelyikének elérhetőségét támogatva (a szakképzettség nélküli munkások számára). A támogatás akár ingyenesen teljesíthető modulokat is biztosít a jelentkezőknek.

A fiatalok körében is támogatni kívánják az ipari tanuló jellegű képzésre járók és sikeresen képesítőik körét, biztosítva ezzel is a foglalkoztatási esélyek növelését, a képzettségek elérését – maradéktalanul, a teljes népesség körében.

6. Források

Vocational Qualifications in the School-Based System in Finland; *National Board of Education 2003*, € 34,00

Ez a kiadvány tartalmazza mind az 52, középiskola felső tagozati szintű szakképzettség leírását és tanulmányi moduljait, mely Finnországban 2001 óta érvényben van. Ugyancsak itt található azon rendelkezések leírása, melyet minden szakképzésre vonatkozóan a nemzeti alaptantervben a Nemzeti Oktatási Bizottság határozott meg. A bevezetőben általános tájékoztatás olvasható a finn iskola-alapú szakképzési rendszerről és a nemzeti alaptantervről.

Education in Finland / Finnisches Bildungssystem / L'Éducation en Finlande / Haridus Soomes; *National Board of Education 2003*, 10 pieces/€ 9,50

Lauri Tuomi: Towards Life-long Learning – Vocational Business Education for Adults in Finland; 2004, www.bwpat.de/7eu pp.10

Teachers and Trainers in vocational training – Volume 4: Denmark, (Matti Taalas:) Finland, Iceland, Norway and Sweden – Project Coordinator: Peter van Engelshoven, Project Manager: Duccio Guerra – *CEDEFOP, Thessaloniki, 1997 – European Communities, 1998 – pp.51*

Antti Rajakorpi & Hilikka Rajakorpi (eds.): Sustainable development in schools and educational institutions? – Evaluation 7/2001 – *National Board of Education*, pp.59

Huhtala – Hyppönen – Koukku – Nordström: Competence Based Vocational Qualifications in the Education System of Finland – a presentation of 35 slides on Thursday, February 10th, 2005 15:30-17:00

Finland's National Action Plan for Employment 2004 – In Accordance with the EU's Employment Guidelines – *Helsinki, October 1st, 2004, Ministry of Labour – pp.71*

International Bureau of Education – The Development of Education – National Report of Finland by The National Board of Education – *Helsinki, August 2001 pp.36*

Thematic Review on Adult Learning – Finland – Country Note – Visit: February 2001; text: *October 2001 pp.65*

Kari Nyssölä: Country Report: Finland – Achieving the Lisbon Goal: The Contribution of Vocational Education and Training – *National Board of Education, 2004, Helsinki, pp.25*

Kirsti Stenvall & Pirjo Väyrynen (*The Finnish National Board of Education*): Exploring the links between national core curricula and local implementation. Successes and failures in VET curricula development – *European Conference on Educational Research, University of Crete, Greece; September 22-25th, 2004 – pp.11*

Erkki Salmi: II. Competence based qualification system as a part of the Finnish VET-system (Vet-system in Finland) – *In: Systems of Accreditation in 8 European Countries, EVTA 2001, pp.109, p.22-27.*

Composite News Bulletin – October 2002 –
<http://www.minedu.fi/minedu/news/pr/2002/october2002.html>

Kauko Hämäläinen – Ritva Jakku-Sihvonen: More quality to the quality policy of education – *Background paper for the Meeting of the Ministers of Education, September 23-25th, 1999, pp.37*

Eurydice Finland – European Trends in anticipation of teacher training needs – *Summary of answers from the Eurydice Network – Anticipatory Project to investigate teachers' initial and continuing training needs (OPEPRO), Report 11 – Helsinki, March 31st, 2000, pp.50*

Mari Rökköläinen (Finnish National Board of Education) – Kathryn Ecclestone (University of Exeter, UK): The implications of using skills tests as basis for a national evaluation system in Finland – *Outcomes from a pilot evaluation in 2002-2003 in Finland, Evaluation 1/2005, Finnish National Board of Education, Helsinki 2005, pp.87*

Competence-based Qualifications January 1st, 2003 – *Competence-based Qualifications 5/2003 – National Board of Education, Helsinki, 2003, pp.293*

Quality Management of Apprenticeship Training – *Recommendation for use in apprenticeship training – Evaluation 2/2003, National Board of Education, Helsinki, 2003 – pp.39*

Ritva Jakku-Sihvonen (ed): Evaluation and outcomes in Finland (*on education and VET*) – main results in 1995-2002 – *Evaluation 10/2002, National Board of Education, Helsinki, 2002, pp.127*

Assessing Learning-to-learn – a Framework – *Centre for Educational Assessment, Helsinki University, in collaboration with the National Board of Education in Finland – Helsinki, 2002, pp.62*

Petri Pohjonen: On-the-job learning in Finland – The Education System under the National Board of Education – *Helsinki, 2002, pp.42*

Dr Johanna Lasonen (University of Jyväskylä): Reform trends of the Finnish Vocational Education System – *FINNBASE, May 2001, pp.11*

<http://www.interedu.com>

<http://www.euroeducation.net>

I.S.A International Seminar on the Accreditation of Professional Higher Education;
August 27-29th, 2003 – Rennes, France (ENSP) – Trends expressed in the survey
and problems to be dealt with during the seminar

www.eurydice.org

www.minedu.fi

<http://www.arena.fi>

<http://www.oph.fi>

<http://www.mol.fi>

<http://www.efvet.org>

<http://edu.fi>